
DIFFICULTIES EXPERIENCED BY THE ACCOMMODATED IN OLD PEOPLE'S HOMES - A SURVEY AMONG INSTITUTIONALIZED PERSONS AGED 65 AND OVER IN BULGARIA

Galina Haralanova

Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University „Prof. P. Stoyanov”,
Varna, Bulgaria, galina.haralanova@abv.bg

Lora Georgieva

Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University „Prof. P. Stoyanov”,
Varna, Bulgaria, lorahg@abv.bg

Abstract: Homes for the elderly most often accommodate people who live alone and / or have difficulty in self-care due to motor or cognitive deficits. With elderly people, especially those with dementia, the performance of daily activities progressively deteriorates. The article examines the main difficulties faced by those accommodated in old people's homes during their stay. The analysis is based on the results of a survey among institutionalized persons aged 65 and over, accommodated in four specialized institutions for the elderly in Bulgaria. The study involved a total of 175 people placed in institutions for the elderly, aged 65 to 98 years. The results show that most people (86%) do not have difficulties in living in a home for the elderly, but some of them (14%) have serious problems. Institutional care includes meeting the basic socio-medical needs of the users. The following main aspects of the difficulties of the elderly in an institutional environment have been identified: neglecting their cleaning needs after going to the toilet; refusal to provide medical assistance; refusal of assistance for moving, eating, changing clothes, cleaning the room; refusal to communicate if desired by the elderly person. Regarding the need for cleaning after going to the toilet – 9 people out of 175 (5%) felt systematically neglected. Regarding the refusal to provide medical care, 5 people out of 175 (3%) had such problems. Motor rehabilitation in old people's homes is usually provided through the appointment of a rehabilitator. The staff in the homes encourage the accommodated people to move. The availability of rehabilitation exercises is often among the leading criteria when choosing a home for accommodation. This way, many adults are able to compensate for some of the motor deficits resulting from a stroke or as a complication of another illness or injury. Eating assistance is also important for maintaining the health of the residents. Only one person of the studied 175 people indicated difficulty in this aspect. Most of the elderly had no problems asking for assistance to change their clothes or clean their room, as well as trying to communicate with the staff. Some of the residents of the homes have depressive manifestations when they are unable to take care of themselves. Understanding as well as meeting the emotional needs of institutionalized individuals is crucial to slowing the progress of personal decline. Communication with the elderly, at their request, is one of the main factors for satisfying their emotional needs. The results of the survey show that a small number of respondents encounter serious difficulties during their stay in social institutions, while for the majority life is normal and calm. This is mainly due to the good service provided in the specialized homes participating in the study, as well as the preserved autonomy of most of the residents.

Keywords: old people's homes, difficulties, help, results

ЗАТРУДНЕНИЯ, КОИТО ИЗПИТВАТ НАСТАНЕНИТЕ В ДОМОВЕ ЗА СТАРИ ХОРА – ПРОУЧВАНЕ СРЕД ИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ 65 И ПОВЕЧЕ ГОДИНИ В БЪЛГАРИЯ

Галина Хараланова

Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването, Медицински университет
“Проф. д-р П. Стоянов”, гр. Варна, България, e-mail: galina.haralanova@abv.bg

Лора Георгиева

Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването, Медицински университет
“Проф. д-р П. Стоянов”, гр. Варна, България, e-mail: lorahg@abv.bg

Резюме: В домовете за стари хора най-често се настаняват лица, които са самотно живеещи и/или изпитват трудности в самообслужването поради двигателен или когнитивен дефицит. При възрастните хора, особено тези с деменция, прогресивно се влошава изпълнението на ежедневните дейности. Статията разглежда

основните затруднения, с които се сблъскват настанените в домове за стари хора, по време на своя престой. Анализът се базира на резултати от проучване сред институционализирани лица на възраст 65 и повече години, настанени в четири специализирани институции за възрастни хора в България. В проучването участваха общо 175 лица, настанени в институции за възрастни хора, на възраст от 65 до 98 години. Резултатите показват, че повечето лица (86%) не срещат затруднения при пребиваването си в дом за стари хора, но при част от тях (14%) има сериозни проблеми. Институционалната грижа включва задоволяване на основните социално-медицински потребности на ползвателите. Установени са следните основни аспекта на трудности на възрастните хора в институционалната среда: пренебрегване на нуждите им от почистване след ходене до тоалетна; отказ за оказване на медицинска помощ; отказ на помощ за придвижване, хранене, преобличане, почистване на стаята; отказ за общуване при желание от страна на възрастния човек. По отношение на нуждите от почистване след ходене до тоалетна - 9 души от 175 (5%) са се почувствали системно пренебрегнати. По отношение на отказа за оказване на медицинска помощ, 5 души от 175 (3%) са имали такива проблеми. Двигателната рехабилитация в домовете за стари хора обикновено се осигурява чрез назначаването на рехабилитатор. Персоналът в домовете насърчава настанените хора да се движат. Наличието на рехабилитационни упражнения често е сред водещите критерии при избор на дом за настаняване. По този начин много от възрастните лица успяват да компенсират част от двигателния дефицит, получен след инсулт или като усложнение от друго заболяване или травма. Оказването на помощ при хранене също е от голямо значение за поддържане здравословното състояние на домакущите. Само един човек от изследваните 175 е посочил затруднение по този аспект. Болшинството от възрастните хора не са имали проблеми при поискана помощ за преобличане или почистване на стаята, както и при опит за общуване с персонала. При някои от обитателите на домовете се наблюдават депресивни прояви при невъзможност да се самообслужат. Разбирането, както и задоволяването на емоционалните потребности на институционализираните лица е от изключително значение за забавяне прогреса на личностовия упадък. Общуването с възрастните лица, при заявено желание от тяхна страна, е един от основните фактори за задоволяване на емоционалните им нужди. Резултатите от извършеното проучване показват, че малка част от респондентите срещат сериозни затруднения по време на пребиваването си в социалните институции, докато за мнозинството животът протича нормално и спокойно. Това основно се дължи на доброто обслужване в конкретните домове, участващи в изследването, както и на запазената автономност при повечето настанени.

Ключови думи: домове за стари хора, затруднения, помощ, резултати

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Домовете за стари хора са вид социална институционална услуга за лица на възраст 65 и повече години, позволяваща на ползвателите да получат комплексни грижи. Много често при постъпване в дом, лицата не са подготвени за новия си начин на живот. С това идват и редица затруднения, които ги съпътстват при престоя. В някои от случаите, макар и по-рядко, затрудненията не могат да се преодолеят и възрастните хора се чувстват пренебрегнати, ошетени и безпомощни. При много от лицата над 65 годишна възраст, особено тези с деменция, прогресивно се влошава изпълнението на ежедневните дейности. Те представляват функционални задачи, важни за независимостта в обслужването (Henskens M., Nauta I. M., Drost K. T., Milders M. V., & Scherder E. JA., 2019). Това налага оказване на помощ от близки, роднини и приятели за живеещите в общността възрастни. А за институционализираните лица – от страна на персонала в домовете за стари хора (ДСХ). Акцентът в предоставянето на здравни грижи за възрастните се поставя върху поддържането на функционалните им възможности (Beck P., 1990).

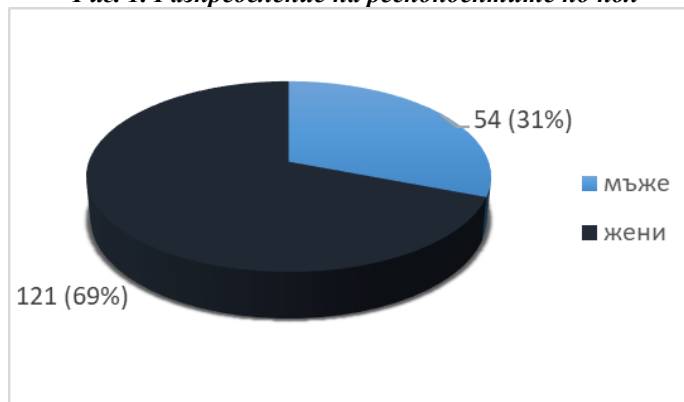
2. МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Статията разглежда основните затруднения, с които се сблъскват настанените в домове за стари хора, по време на своя престой. Анализът се базира на резултати от проучване сред институционализирани лица на възраст 65 и повече години в България. В проучването участваха общо 175 лица на възраст 65 и повече години, настанени в четири домове за стари хора - два в град Варна и два в град Провадия. Във всеки от градовете са включени по две институции – една с общинско финансиране и една с частно финансиране. Информацията от респондентите е получена чрез полуструктурирано интервю.

3. РЕЗУЛТАТИ

Разпределението на включените в проучването възрастни лица показва, че жените са значително повече от мъжете, съответно 121 жени и 54 мъже (фиг.1). Това може да се обясни със съществуващите полови различия в продължителността на живота. Сред жените обичайно се наблюдават повече дълголетници.

Фиг. 1. Разпределение на респондентите по пол

Респондентите са на възраст от 65 до 98 навършени години. Най-многочислени са възрастовите групи 81-85 години, 76-80 години и 86-90 години (фиг. 2). Това би могло да се обясни с факта, че с напредване на възрастта нараства необходимостта от медицински и социални грижи (Георгиева Л., 2017).

Фиг. 2. Разпределение на респондентите по възрастови групи

Институционалната грижа включва задоволяване на основните социално-медицински потребности на ползвателите. Сред тях са: хранене, обличане, поддържане на личната хигиена и на тази на обитаемите помещения, отопление, медицинско наблюдение, осигуряване на достъп до здравни грижи, планиране на свободното време на обитателите с подходящи за състоянието и възможностите им занимания (Йоргова М., Пулова Ю. и Милева С., 2016). Лицата от по-големите възрастови групи се категоризират като такива с най-значителни увреждания. Те се нуждаят от предоставяне на по-обширна помощ при хранене, преместване, поддържане на личната хигиена, осигуряване на мобилност (Lee S. J., Kim M. S., Jung Y. J., & Chang S. O., 2019). Направеното проучване установи, че малко от лицата се сблъскват с трудности по време на престоя в институцията (14%). Повечето (86%) не срещат затруднения при пребиваването си в ДСХ (фиг. 3). Най-често затрудненията са свързани с пренебрегване на нуждите им от почистване след ходене до тоалетна, отказ за оказване на медицинска помощ, отказ на помощ за придвижване, хранене, преобличане, почистване на стаята, отказ за общуване при желание от страна на възрастния човек.

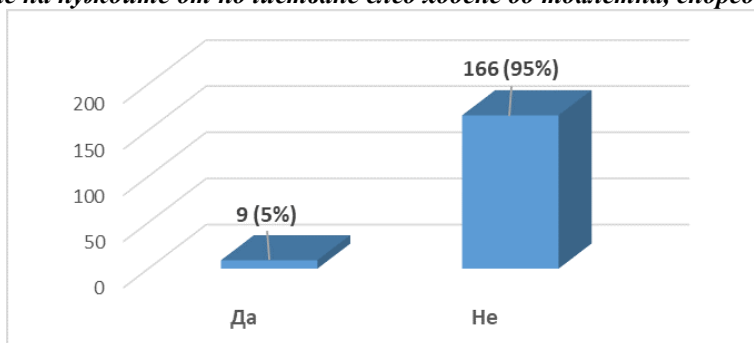
Фиг. 3 Разпределение на респондентите в зависимост от наличието на затруднения, съпътстващи престоя им в ДСХ

Според респондентите, в ДСХ се полагат достатъчно грижи, което значително ограничава трудностите им. Много често възрастният човек е уязвим в редица отношения. От една страна постепенното и прогресивно влошаващо се здравословно състояние, а от друга промяната в емоционалното състояние. Поради спецификата на потребностите в старческа възраст, е необходимо да се създаде подходяща среда за достойно преживяване на остатъка от живота.

При разглеждане на отделните компоненти, свързани с бития и здравето на домащите се установи, че в нито един не се отчитат значителни затруднения. По отношение на нуждите от почистване след ходене до тоалетна, едва 9 души от 175 (или 5%) са се почувствали пренебрегнати (фиг. 4). Сред тези 9 лица има 6 жени и 3 мъже, на възраст от 70 до 97 години. Разпределени са, както следва: 2 души (жени), пребиваващи в частен ДСХ и 7 (4 жени и 3 мъже), живеещи в ДСХ, с общинска собственост. Общо 4 от всички, срещащи затруднения, свързани с почистването им след тоалет, са с нормален когнитивен статус. Останалите 5 имат от лека до по-тежка форма на нарушение. Може да се заключи, че настанените в частен ДСХ срещат рядко трудности по отношение на почистването им след тоалетна. От друга страна лицата с нарушен когнитивен статус не дават коректен отговор на въпроса, поради което е спорен съответният резултат.

Фиг.4 Пренебрегване на нуждите от почистване след ходене до тоалетна, според настанените в ДСХ

По отношение на отказа за оказване на медицинска помощ, 5 души от 175 (или 3%) са дали положителен отговор. Сред тези 5 лица има 4 жени и 1 мъж, на възраст от 78 до 85 години, които са настанени в ДСХ с общинска собственост и са с нормален когнитивен статус. Едно от изискванията за разкриване на ДСХ е да има назначен медицински специалист, на трудов договор. (Евро програми. Консултации, разработване и управление на проекти. Изграждане и оборудване на дом за стари хора с помощта на европейско финансиране. (<https://evroprogrami.com/polezno/mnenieto-na-konsultanta/izgrazhdane-i-oborudvane-dom-za-stari-hora-evropejsko-finansirane/>)). Обезпечеността с медицински персонал е един от основните фактори, които успокояват домащите, както и техните близки. В някои случаи се налага трансфер на настанените в сектор за спешна помощ. Това се случва обичайно поради налична травма след падане, остра промяна в психичното състояние или по-тежка инфекция, която не може да се овладее в условията на институцията (Lemoine S. E., Herbots H. H., De Blick D., Remmen R., Monsieurs K. G., & Bogaert P. V., 2019).

Затрудненията, свързани с отказ на помощ за придвижване, хранене, преобличане, почистване на стаята, отказ за общуване при желание от страна на възрастния човек, са отразени от малък брой лица (Таблица 1).

Таблица 1. Затруднения, отчетени от настанените в ДСХ

Видове затруднения, изпитващи настанените в ДСХ	Брой домакущи, отчетели затруднение в дома
Затруднения, свързани с отказ за оказване на медицинска помощ	5
Затруднения, свързани с отказ на помощ при придвижване	2
Затруднения, свързани с отказ на помощ при хранене	1
Затруднения, свързани с отказ на помощ при преобличане	2
Затруднения, свързани с отказ на помощ за почистване на стаята	3
Затруднения, свързани с отказ на общуване при желание от страна на домакущия	4

4. ОБСЪЖДАНЕ

Проблемите с двигателната рехабилитация в ДСХ са решени при много от институциите, с назначаването на рехабилитатор. При търсене на подходящ дом, близките на възрастния човек се интересуват дали се предлага рехабилитация в дома, колко често се осъществява и в какъв обем. С оглед на напредващата възраст и пропорционалното нарастване на нуждите от помощ при придвижване, редица домове насърчават настанените да се движат, като за целта включват рехабилитационни упражнения сред услугите си. По този начин много от възрастните лица успяват да си възвърнат част от двигателния дефицит, получен след инсулт или като усложнение от друго заболяване (Захарен диабет, Паркинсонова болест и др.) или травма. Физическата активност е една добра нелекарствена стратегия за справяне с усложненията от неврокогнитивните разстройства (Marmeleira J., Ferreira S., & Raimundo A., 2017).

Някои от настанените в ДСХ имат сериозни, както двигателни, така и умствени дефицити, налагащи цялостното им обслужване от страна на персонала. Това включва и помощ при хранене. Само един човек от изследваните 175 е регистрирал затруднение в този аспект. Храненето в ДСХ обикновено е поне трикратно дневно, като в някои от домовете, както и в зависимост от индивидуалните потребности (наличие на Захарен диабет), се извършва и петкратно хранене. Справянето със зависимостта от помощ при хранене е от изключителна важност, тъй като може да се стигне до недोхранване, дехидратация, аспирационна пневмония и други усложнения (Palese A., Grassrtti L., Bandera D., Zuttion R., Ferrario B., Ponta S., Hayter M., & Watson R., 2018).

Оказването на помощ при преобличане и почистване на стаята се важни от гледна точка съхраняване достойнството на възрастния човек, живеещ в институция. При някои от обитателите на домове се наблюдават депресивни прояви при невъзможност да се самообслужат. Те стават тъжни, мълчаливи и потиснати, поради своята безпомощност. Именно тук е мястото на обкръжаващата ги среда, в това число и персонала на дома, като основен фактор за справяне с проблема. В домовете, участващи в проучването, почти всички домакущи не срещат затруднения при поискана помощ за преобличане или почистване на стаята.

Общуването с настанените в социална институция е много дискусатилна тема. Това произлиза, от една страна от затруднената комуникация поради спецификата на когнитивния статус на много от тях, а от друга - от заетостта на персонала и липсата на време за пълноценен контакт с обитателите. Възрастните хора са особено чувствителни по отношение пренебрегването им при опит за общуване. Така те се чувстват отхвърлени, изоставени и ненужни. Това задълбочава емоционалната нестабилност и депресивните симптоми при много от тях. Емпатията е средството, което е нужно за пълноценен контакт с институционализираните възрастни лица. Те се нуждаят от топлота и разбиране, за да преодолеят по-лесно адаптацията към новия начин на живот (Дудева Д., Георгиева Л., Солонухина Д., Лалева К., 2015). Почти всички изследваните лица не констатират, че им е отказано общуване, при инициатива от тяхна страна. Разбирането, както и задоволяването на емоционалните потребности на институционализираните лица е от

изключително значение за забавяне прогреса на личностовия упадък. Подкрепата, изразяваща се в стимулиране на общуването, подпомага до голяма степен цялостното функциониране на индивида.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Затрудненията, свързани с пребиваване в дома за стари хора, са преодолими, когато домуващите могат да се обслужват сами до голяма степен, както и когато персоналът на дома им съдейства адекватно при задоволяване на нуждите. Бяха разгледани седем основни аспекта на трудности в институционална среда. При извършеното проучване в четири специализирани институции за възрастни хора в страната, се установи, че много малко от респондентите срещат затруднения по време на престоя си в дома. Това основно се дължи на доброто обслужване в конкретните домове, участващи в изследването, както и на запазената автономност при повечето настанени.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЯ

Тази статия е част от дисертационен труд, подкрепен от Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – гр. Варна – Факултет „Обществено здравеопазване“. Проучването е извършено по Проект №19032 „Социално-медицински проблеми, свързани с институционализацията на лицата на възраст 65 и повече години“ на Фонд Наука към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – гр. Варна. Изследователите благодарят на всички колеги и преподаватели за подкрепата им.

ЛИТЕРАТУРА

- Георгиева, Л. (2017). Промени в потребностите от медицински и социални грижи с напредване на възрастта. Варненски медицински форум, 6(1), 21-26
- Дудева Д., Георгиева Л., Солодухина Д., & Лалева К. (2015). Роля на медицинските сестри за преодоляване на стреса при лица, настанени в социални институции. Здравна икономика и мениджмънт, 3(57), 1-15
- Йоргова, М., Пулова, Ю., & Милева, С. (2016). Практикум по социална работа с възрастни хора. Велико Търново: Фабер, 123-134
- Евро програми. Консултации, разработване и управление на проекти. Изграждане и оборудване на дом за стари хора с помощта на европейско финансиране. Взето от <https://evroprogrami.com/polezno/mnenieto-na-konsultanta/izgrazhdane-i-oborudvane-dom-za-stari-hora-evropejsko-finansirane/>
- Beck, P. (1990). The Elderly Patient. In: Walker H., Hall W., Hurst J., editors. Clinical Methods: The History, Physical, and Laboratory Examinations. 3rd edition. Boston: Butterworths, Chapter 225
- Henskens, M., Nauta, I. M., Drost, K. T., Milders, M. V., & Scherder E. JA. (2019). Predictors of care dependency in nursing home residents with moderate to severe dementia: A cross-sectional study. International Journal of Nursing Studies, 92, 47-54.
- Lee, S. J., Kim, M. S., Jung, Y. J., & Chang, S. O. (2019). The Effectiveness of Function-Focused Care Interventions in Nursing Homes: A Systematic Review, 27(1), 1-13
- Lemoine, S. E., Herbots, H. H., De Blick, D., Remmen, R., Monsieurs, K. G., & Bogaert P. V. (2019). Appropriateness of transferring nursing home residents to emergency departments: a systematic review. BMC Geriatrics, 19(1), 17
- Marmeleira, J., Ferreira, S., & Raimundo, A. (2017). Physical activity and physical fitness of nursing home residents with cognitive impairment: A pilot study. Experimental gerontology, 100, 63-67
- Palese, A., Grassrtti, L., Bandera, D., Zuttion, R., Ferrario, B., Ponta, S., Hayter, M., & Watson, R. (2018). High feeding dependence prevalence in residents living in Italian nursing homes requires new policies: Findings from a regionally based cross-sectional study. Health Policy, 122, 301-308